

اسماء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فوانيس

۱۳۸۲ / ۱ / ۲۰

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی کرمان
دانشکده پرستاری و مامایی رازی

پایان نامه:

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد آموزش پرستاری
گرایش داخلی - جراحی

عنوان:

**بررسی و مقایسه دانش و نگرش والدین دارای معلول ذهنی و
والدین بدون معلول ذهنی در زمینه معلولیت ذهنی در شهر کرمان**

سال ۱۳۸۰

اساتید راهنما:

سرکار خانم زهرا غضنفری
سرکار خانم سکینه محمدعلی زاده

پژوهش و نگارش:

صدیقه ایرانمنش

۴۵۸۴۴

زمستان ۸۰

بسمه تعالی

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عج) جلسه دفاع از پایان نامه

کارشناسی ارشد پرستاری خواهر صدیقه ایرانمنش تحت عنوان مقایسه دانش و نگرش والدین

دارای معلول ذهنی و بدون معلول ذهنی در زمینه معلولیت ذهنی

با حضور هیأت داوران در محل دانشکده پرستاری و مامایی رازی در تاریخ ۲۶/۱۰/۸ تشکیل

و با موفقیت دفاع گردید.

اساتید راهنما:

۱ - سرکار خانم زهرا غضنفری
۲ - سرکار خانم سکینه محمد علیزاده

دکتر امیر رستمی

سرپرست دانشکده پرستاری و مامایی رازی
دانشگاه علوم پزشکی کرمان

نیایش دانشجو

پروردگارا به من آموختند که اعمال انسان در گرو نیت اوست. پس اینک در پیشگاه تو که صاحب علمی و همواره در صحنه‌ای به نیت مبارزه با جهل، فقر، بیماری و خدمت به هم‌نوعانم می‌آموزم و از تو کمک می‌خواهم تا بتوانم آموخته‌هایم را در راه اهداف عالی انسانی صرف نمایم.

خداوند! به من آموخته‌ای که ریاکاری، آفت حرکت‌های مثبت و خنثی‌کننده نیکبخت است پس کمک کن تا با گفتار و کردار ریاکارانه، موجبات رنجش همکاران خود و سایر انسانها را فراهم نکنم و صیروت خود، به سوی تو را خنثی ننمایم.

بارالها به من آموخته‌اند که عجب، خودپسندی و خود بزرگ بینی مانع تکامل و پیشرفت است و خودخواهی عقل انسان را به فساد می‌کشاند، پس از تو استعانت می‌طلبم تا به هر درجه‌ای از مدارج علمی که دست یافتم همواره علم خود را چون قطره‌ای و جهل خود را چون دریایی پندارم و با انگیزه‌ای قوی طریق تکامل را بپیمایم.

آفریدگارا! سرنوشت جاه طلبان را در تاریخ خوانده‌ام و زیانهای ناشی از آن رامی‌دانم و لذا از تو می‌خواهم به من امید و اراده‌ای قوی مرحمت فرمایی تا در برابر این صفت مذموم پایداری نموده، در راه خدایی شدن قدم بردارم.

خدا یا! به من کمک کن تا در سایه امید، اراده، تلاش، پشتکار، پایداری و شکیبایی به نوبه خود منشاء اثر و بلکه آثاری باشم و با گفتن و نوشتن رسالت دانشجو بودن خود را به انجام برسانم و گرنه تلاشها، سخنرانیها و نوشته‌های همکارانم را تحمل نتوانم کرد و از روی حسادت به فکر پشت پا زدن و تهمت زدن به آنها و نفی آنان خواهم افتاد و به یک عنصر ضد تکاملی تبدیل خواهم گردید، پس به من کمک کن تا استعدادهای درونی خود را کشف نموده، من نیز به حکم و وظیفه منشاء اثر می‌باشم.

پروردگارا! آیات متعدد قرآن درباره مذمت بخل را خوانده و از مضرات این صفت ناپسند آگاه گردیده‌ام و ضمناً آموخته‌ام که بخیل را آرامشی و حسود را لذتی نیست، پس مرا از بخل برهان و صفت سخاوت را در من تقویت فرما.

آفریدگارا! پدرمان، استادمان، مرادمان و مایه افتخار دین و کشورمان، ابن سینا در سایه

تلاش و توکل، به آن مقام شامخ دست یافت چنانچه خود نوشته است شب و روز مشغول مطالعه بودم شب تا صبح به خواب نمی رفتم و روز تا شب نمی آسودم و جز فراگرفتن آن علوم به کار دیگری نمی پرداختم و هرگاه در مطالعه به مشکلی بر می خوردم که از حل آن عاجز می شدم به مسجد می رفتم نماز می گذاردم و حل آن مشکل را از مبدأ کل می خواستم...

پس به ما فرزندان ابن سینا نیز کمک کن تا همواره خود را در محضر تو و تو را یار و پشتیبان خود دانسته، جهت نیل به مدارج عالیه کمال و خودکفایی همواره در سایه استعانت تو بخوانیم، بنویسم، بگوئیم و عمل نمائیم.

ای معبود ما خودت فرموده‌ای آنگاه که زمین را تکامل بخشیدی توشهٔ راهش را نیز همراهش کردی و خود می دانی که این توشه امروزه به عدالت بین انسانها تقسیم نمی شود. پس حس عدالتخواهی را در ما تقویت فرما تا آنچه را که عنایت فرموده‌ای عادلانه تقسیم نمائیم.

توخوشنود باشی و ما رستگار

خدایا چنان کن سرانجام کار

تقدیم و تشکر

اکنون که به یاری ایزد منان موفق به نوشتن این پایان نامه شده‌ام لازم می‌دانم از اساتید عالیقدر و بزرگی که در تمام طول مدت تحصیل از عنایات، کمکها، دانش و نظریات ایشان بهره برده‌ام تشکر و قدردانی نمایم.

تشکر و سپاس از سرکار خانم غضنفری و سرکار خانم محمدعلی زاده که با وجود مشکلات و فشار کاری بسیار، با سعه صدر و رأفت و مهربانی مرا در ارائه هر چه بهتر این پایان نامه یاری نموده‌اند.

تشکر و سپاس از سرکار خانمها فروغ عامری، فروزی، سبزواری، کهن و نوحی که در طی مدت تحصیل از راهنماییها و نظرات پربارشان بهره‌مند بوده‌ام همچنین لازم می‌دانم که از جناب آقای دکتر رستمی که با ایجاد امکانات و شرایط مناسب زمینه تحصیل اینجانب و سایر دوستان را فراهم نمودند نیز تشکر نمایم.

در آخر از بخش کامپیوتر سرکار خانم دادگستر، آموزش، انتشارات، واحد سمعی - بصری و مسئول محترم کتابخانه سرکار خانم کمال که در این مدت نهایت همکاری را با بنده داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌کنم.

تقدیم به:

این مجموعه اگر دارای بار علمی و معنوی باشد آنرا تقدیم می‌کنم به
محضر مقدس زینب کبری (س) که سلام بر قلب صبور و زبان شکورش
باد و به معلم شهیدم دکتر علی شریعتی که با کلام پاکش زینب را به زیبایی
به من شناساند و به شهید اخلاص و پاکی دکتر مصطفی چمران که یاد، نام
و خاطره‌اش در تمامی لحظات زینب را برایم مجسم می‌نماید و بالاخره
به تمامی پرستاران زینب گونه در هر زمان و در هر مکان.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

اسوه‌های صبر، صدق، صفا و سادگی که لبانشان بارگاه دعاست
بدرقه همیشگی راهم و هر آنچه دارم از دعای خیر ایشان می‌باشد.

تقدیم به خواهرانم

دو موجود مطهر و اطهر

و برادرم

اسوه جود و بخشندگی

که فداکاری و مهر عمیقشان در تمامی مراحل زندگی و تحصیل یار و
پشتیبان من در روزهای سخت و پرفراز و نشیب بوده است و پیشرفت
خود را همواره مدیون آنان هستم.

و

تقدیم به

تنهای عمیق سر به زیر سخت، که مفیدترین و پربارترین لحظات
زندگیم را در کنارش سپری کرده و انشاء... سپری خواهم کرد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴	چکیده پژوهش:
فصل اول: معرفی پژوهش	
۲	زمینه و اهمیت پژوهش
۷	اهداف
۸	تعریف واژه‌ها:
۹	پیش فرضهای پژوهش
۹	محدودیت‌های پژوهش
فصل دوم: مروری بر دانستیهای موجود در مورد عنوان پژوهش	
۱۱	مروری بر دانستیهای موجود در مورد عنوان پژوهش
۱۱	عقب ماندگی ذهنی:
۱۹	گروه ۱: قبل از تولد:
۲۴	گروه ۲: عوامل دوران بارداری:
۲۶	گروه ۳: عوامل مربوط به هنگام تولد:
۲۶	گروه ۴: عوارض مربوط به بعد از تولد:
۲۷	گروه ۵: عوامل محیطی، اجتماعی و فرهنگی:
۲۸	پیشگیری
۴۶	مروری بر ادبیات
فصل سوم: روش پژوهش	
۵۵	نوع پژوهش:
۵۵	جامعه و واحدهای مورد پژوهش

حجم نمونه	۵۵
محیط پژوهش	۵۵
ابزار گردآوری داده‌ها	۵۵
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۵۶
ملاحظات اخلاقی	۵۷

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

جداول	۵۹
-------	----

فصل پنجم: نتایج پژوهش

تجزیه و تحلیل و بحث در مورد یافته‌ها	۶۸
نتیجه‌گیری نهائی	۷۹
کاربرد یافته‌ها	۷۹
پیشنهادات برای مطالعات بعدی	۸۱
منابع فارسی	۸۲
منابع انگلیسی	۸۷

پیوستها

پیوست یک - خلاصه انگلیسی

پیوست دو - پرسشنامه

«فهرست جداول»

صفحه

عنوان

- جدول (۱) مقایسه ویژگی‌های فردی والدین دارای معلول و بدون آن در شهر کرمان. ۵۹
- جدول (۲) توزیع فراوانی مطلق و نسبی متغیرها علت معلولیت، سن و جنس معلول در خانواده دارای معلول شهر کرمان ۶۰
- جدول (۳) مقایسه نحوه پاسخگویی به سوالات دانش والدین معلول ذهنی بدون آن در زمینه معلولیت ذهنی در شهر کرمان ۶۱
- جدول (۴) مقایسه نمرات سوالات نگرش والدین معلول ذهنی و بدون معلولی در زمینه معلولیت ذهنی شهر کرمان. ۶۲
- جدول (۵) مقایسه نمرات کل دانش و نگرش والدین دارای معلول و بدون آن در زمینه معلولیت ذهنی در شهر کرمان ۶۳
- جدول (۶) مقایسه دانش و نگرش والدین بدون معلول ذهنی شهرستان کرمان در زمینه معلولیت ذهنی بر حسب متغیرهای مربوطه ۶۴
- جدول (۷) مقایسه نمره کل دانش و نگرش والدین دارای معلول ذهنی شهرستان کرمان در زمینه معلولیت ذهنی بر حسب متغیرهای مربوطه ۶۵
- جدول (۸) مقایسه نمرات کل دانش و نگرش خانواده‌های دارای معلول در زمینه معلولیت ذهنی بر حسب ویژگیهای فرزند معلول ۶۶

چکیده پژوهش:

این پژوهش یک مطالعه توصیفی - مقایسه‌ای است که در آن دانش و نگرش والدین دارای معلول و بدون معلول در زمینه معلولیت ذهنی، بررسی و مورد مقایسه قرار گرفت. نمونه پژوهش براساس نتایج مطالعه مقدماتی ۴۰۰ نفر (۲۰۰ نفر والدین بدون معلول و ۲۰۰ نفر والدین دارای معلول) تعیین گردید. نمونه خانواده‌های دارای معلول، به صورت تصادفی از بین پرونده‌های موجود در بهزیستی انتخاب شد. خانواده‌های بدون معلول با استفاده از اطلاعات موجود در مرکز بهداشت استان که مربوط به سرشماری بود، انتخاب گردید. بدین ترتیب که ۲۰ خوشه به صورت تصادفی از بین خوشه‌های موجود، انتخاب و از هر خوشه ۱۰ خانوار بررسی شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه پژوهشگر ساخته، شامل ۳ بخش، خصوصیات فردی والدین و برخی ویژگی‌های مربوط به فرزند معلول، ۲۰ سؤال دانش ۳ گزینه‌ای (بلی، خیر و نمی‌دانم) و ۱۵ عبارت نگرش سنج با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت بود. جهت بررسی روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا و برای تعیین پایایی آن از روش ثبات درونی استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از جداول توزیع فراوانی، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی، آزمون T ، $ANOVA$ ، آزمون $POST HOC$ و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد که والدین دارای معلول ۶۸ درصد از نمره سوالات دانش بدون معلول $(\bar{x}=13/59, SD=3/22)$ و ۷۹ درصد نمره نگرش $(\bar{x}=47/2, SD=6/21)$ و والدین بدون معلول ۷۲ درصد از نمره دانش $(\bar{x}=14/38, SD=3/07)$ و ۸۵ درصد نمره نگرش $(\bar{x}=50/95, SD=7/27)$ را کسب نمودند. در مقایسه ۲ گروه تفاوت معنی داری در زمینه دانش و نگرش (دانش $P < 0/05$ ، نگرش $P < 0/0001$) بین دو گروه وجود داشت. این مطالعه نشان داد که دانش و نگرش والدین بدون معلول ذهنی و دارای معلول ذهنی با هم اختلاف داشته و میزان دانش و نگرش والدین بدون معلول بیشتر از والدین دارای معلول بود.

فصل اول

معرفی پژوهش

زمینه و اهمیت پژوهش

عقب ماندگی ذهنی مرض یا بیماری روانی نیست، بلکه شرایط خاص و پیچیده ذهن است که قابل پیشگیری می باشد (افروز، ۱۳۶۹، ص ۱۰). این پدیده قدمتی همپای بشر دارد، چه از همان آغاز پیدایش انسان عواملی از قبیل اشکالات ژنتیک، اشکالات دوره جنینی، عوامل حین زایمان، بیماریهای بد تولد و... چنین معلولیتی را ایجاد می نمودند (رابینسون^(۱)، ۱۹۸۹، ص ۱۳۸) والدینی که در انتظار به دنیا آمدن کودک خود هستند، در حالتی از انتظارات بلند پروازانه به سر می برند. آنها نه تنها انتظار یک کودک طبیعی را دارند، بلکه انتظار آنان به دنیا آمدن یک کودک عالی می باشد. ذهن آنان مملو از تصورات مختلف در مورد جنس کودک، قیافه او و سایر خصوصیات می باشد. ورود هر کودکی که این انتظارات را خدشه دار نماید موجب شوکی می شود که با فروپاشی انتظارات والدین در اثر تولد یک کودک نابهنجار همراه است. (رابینسون رابینسون، ۱۳۶۸، ص ۵۹). توجه به آمار و میزان شیوع عقب ماندگی ذهنی ضرورت و اهمیت بررسی مسائل و مشکلات خانواده ها، خصوصاً والدین آنها را تا حدی مشخص می نماید. ۳-۱ درصد از جمعیت جهان را عقب ماندگان ذهنی شامل می شوند (مش وولف،^(۲) ۱۹۹۶، ص ۳۴۹) حدود ۱/۵ درصد از کودکان آمریکایی از عقب ماندگی ذهنی رنج می برند و ۸۵ درصد از این تعداد دچار عقب ماندگی ذهنی خفیف هستند (لورا^(۳)، ۱۹۹۹، ص ۴۷۲). آمار جهانی نشان می دهد که شیوع عقب ماندگی ذهنی خفیف $\frac{۳}{۱۰۰۰}$ ، شدید $\frac{۳}{۱۰۰۰}$ عمیق $\frac{۰/۵}{۱۰۰۰}$ و در کشورهای پیشرفته آمار عقب ماندگان عمیق به $\frac{۰/۳}{۱۰۰۰}$ می رسد (فورفار و آرنیل^(۴)، ۱۹۹۸، ص ۵۶۴). میزان برآورد جهانی از معلولیت های ذهنی متوسط و شدید حدود ۲۰-۱۰ میلیون نفر می باشد (میرخانی، ۱۳۷۸، ص ۸۳) در ایران نیز با توجه به آمار داده شده حدود ۱/۲۰۰/۰۰۰ نفر معلول ذهنی وجود دارد (صالحی، ۱۳۷۶، ص ۳۹). تعداد

1- Robinson

2- Mash & Wolfe

3- Laura

4- Forfar & Arniel

قابل توجهی از افراد جامعه به شکلی دچار کم توانی ذهنی هستند که طبق آمار داده شده از هر ۱۰۰ نفر، ۲-۳ نفر دچار کم توانی ذهنی هستند (پورجلال و محمود کلایه، ۱۳۷۸، ص ۶-۷). انصاری (۱۳۷۶) نیز اظهار می دارد که در حال حاضر حدود ۲ میلیون معلول ذهنی در کشور وجود دارد که سازمان بهزیستی با در نظر گرفتن امکانات فعلی، تنها قادر است به ۶ درصد از این تعداد خدماتی را ارائه نماید. (ص ۷۸) طبق گزارش طرح سنجش استان کرمان (۱۳۷۹) از مجموع ۲۱۸۷ نفر کودک کم توان ذهنی تشخیص داده شده، تنها ۲۱ کودک، معادل ۰/۹ درصد پناهگاهی بوده و بایستی در مراکز شبانه روزی نگهداری شوند (ص ۵۱)

با توجه به اینکه درصد بالایی از معلولین ذهنی در خانه نگهداری می شوند، لذا می توان گفت وجود کودک عقب مانده بی شک مسائل و مشکلاتی در خانواده ها ایجاد می نماید، بخصوص اگر سایر کودکان خانواده دارای هوش طبیعی باشند، عکس العمل اولیه والدین نسبت به کودک عقب مانده به صورت ترس، وحشت، احساسات متضاد، خشم و اضطراب، غم و اندوه، احساس گناه و درماندگی، نپذیرفتن، خجالت و شرمساری، دلسوزی و یا حمایت افراطی می باشد (حلم سرشت و دل پیشه، ۱۳۷۱، ص ۱۷۴). قبول واقعیت و پذیرش کودک، تغییر شکل دادن واقعیت و انکار کامل وجود هر نوع عقب ماندگی، ۳ نوع واکنشی هستند که معمولاً والدین معلول ذهنی در هنگام مواجه شدن با معلولیت ذهنی فرزند از خود نشان می دهند، در واقع نخستین مشکل والدین، پذیرش حقیقت عقب ماندگی ذهنی فرزند است که در این رابطه می توان با تدارک برنامه های آموزشی مناسب به والدین در زمینه های مختلف مربوط به عقب ماندگی ذهنی فرزند تاحدی این شکل را مرتفع نمود، دومین مسئله واقعی که رودرروی خانواده هاست، مسائل مالی و اقتصادی می باشد که در این زمینه بایستی از حمایت کافی برخوردار گردد و سومین مسئله، تحمل ناراحتی است که این هم ناشی از عدم آگاهی نسبت به مسئله و مشکل است (مجازی، ۱۳۶۹، ص ۹). خصوصیات و ویژگی های غیرطبیعی کودک عقب مانده، نه تنها بین او و اجتماع فاصله می اندازد، بلکه میزان تعلق و وابستگی وی به